

Notat

Supplerende vern - utvalg og vurderinger for Trøndelag fylke

Generelt

Fylkesmannen i Trøndelag foreslår 181 mulige områder for supplerende vern med et samlet areal på 651 km². Områdene er fylt inn i en egen tabell utarbeidet av Miljødirektoratet. Mange av områdene har flere forskjellige naturtyper. Områdene er ført i tabellen etter den mest verdifulle eller største registrerte naturtypen, og det går fram av tabellen hvilke registrerte naturtyper som er med.

Utvalg av områder

Det er gjort søk i Naturbase på de naturtyper som ble ansett som relevante for Trøndelag i Miljødirektoratets rapport 2017 «Forslag til plan for supplerende vern – Miljødirektoratets anbefalinger. I tillegg har vi også gjort søk på naturtypen bløtbunnsområder i strandsonen (I08), idet vi har mange verdifulle områder som ikke er vernet i Trøndelag. Her har vi holdt oss utenfor områder som er til vurdering i marin verneplan, som har mange lokaliteter med bløtbunnsområder i strandsonen. For tre verneområder for sjøfugl foreslås det utvidelser i store tareskogforekomster av A-verdi, da vi er kjent med at disse områdene er viktige beiteområder for sjøfugl.

For nye områder er det søkt etter naturtyper med verdi A og areal over 50 dekar, unntatt for kystlynghei, hvor vi for Trøndelag valgte et minsteareal på 200 dekar ut fra at det er mange gode kandidater å velge blant. For naturtypen slåtteeng har vi også sett på mindre lokaliteter. Ved arrondering av det enkelte område er det også sett på og inkludert naturtyper med verdi B, ikke bare A. I noen tilfeller er også lokaliteter med verdi C tatt med. Der vi ut fra lokalkunnskap er kjent med at det er spesifikke naturkvaliteter som ikke er registrert, har vi også tatt med slike. Dette gjelder få områder.

Dette har resultert i forslag om vern av 127 nye verneområder.

Utvidelse av eksisterende verneområder

Mange verneområder har i dag ikke optimal arrondering i forhold til dagens kunnskapsgrunnlag. 55 verneområder kan utvidet. Her har vi ikke satt noe minsteareal, idet mindre utvidelser er relevante i noen tilfeller. Utvidelsene kan favne om lokaliteter med både A, B og C-verdi, samt i noen tilfeller også forslag hvor det ikke foreligger registreringer i Naturbase.

For mange verneområder i myr- og våtmark skulle vi gjerne ha inkludert en større kantsone eller buffer. Dette vil i de fleste tilfeller gjelde arealer med skog, hvor det forutsettes frivillig skogvern. Slike forslag om utvidelser er derfor normalt ikke tatt med. Vi kommer imidlertid ikke utenom at det for mange områder blir med noe skog, og det bør legges opp til at noe skog kan inngå i det supplerende vernet, der dette anses nødvendig av faglige og arronderingsmessige årsaker.

Kulturlandskap

Det foreslås 40 mulige nye områder eller utvidelser av eksisterende verneområder hvor kulturpreget vegetasjon er hovedvernekvaliteten. Dette er områder der verdiene som regel er etablert av grunneier gjennom lang bruk. Dersom slike områder skal vernes, vil det være en klar fordel om grunneier er positiv til vern og at områdene kan forvaltes på en slik måte at vernekvalitetene består. Dette vil si at det kreves fortsatt bruk i form av slått eller beite, med nødvendig støtte til dette over offentlige budsjetter, enten dette er over landbruk- og matdepartementets budsjett eller Klima- og miljødepartementets budsjett. Dette må avklares på nasjonalt nivå.

Endring av verneform

For 10 områder foreslås det å endre verneform og for 10 områder foreslås det både en utvidelse og endring av verneform. Særlig i eldre fugle- og dyrelivsfredningsområder hvor nyere registreringer viser at det er verdifulle naturtyper, er den gamle verneformen ofte uegnet til å ivareta de samlede registrerte kvalitetene. Her foreslås endring til naturreservat.

For to områder, Trollheimen landskapsvernområde og Sylan landskapsvernområde (inkl. to naturreservater), foreslås det endring av verneform fra landskapsvern til nasjonalpark. For Trollheimen eventuelt en kombinasjon av landskapsvern i seterdalene og nasjonalpark ellers, etter modell fra Forollhogna-områdene. Disse forslagene er lagt fram for verneområdestyrene, slik at de er kjent med de. Årsaken til at disse to områder er landskapsvernområder er at den gamle naturvernloven ikke hjemlet opprettelse av nasjonalparker i områder som i sin helhet var eid av private, selv om vernekvalitetene var tilstrekkelig store. Det foreslås samtidig tre utvidelser av Trollheimen landskapsvernområde, alle i Oppdal kommune.

Avgrensning

Det er laget forslag til avgrensning for det enkelte området, der en har tatt utgangspunkt i avgrensningen av den enkelte naturtype, eventuelt clustre av naturtyper. Det er dermed i denne fasen primært forsøkt å ta hensyn til naturkvalitetene i avgrensningene av det enkelte området. Dette er til dels noe grovt og foreløpig utført, der en i noen grad har forsøkt å gjøre tilpasninger i forhold til veger, bygninger/anlegg, men dette er til dels mangelfullt. Dette må gås etter i mer detalj, og i samråd med berørte parter, for de områder som det blir aktuelt å gå videre med i en verneplanprosess.

Rødlista

Områdene er sjekket opp mot rødlista for naturtyper fra 2011. Det har ikke vært tid å sjekke mot lista fra 2018.

Trusler og restaureringsbehov

Vi har etter beste evne forsøkt å fylle ut i kolonnene for trusler og restaureringsbehov, men vi har manglende kunnskap om dette for mange av områdene. Det har ikke vært tid til å sjekke dette inngående.

Inngrep i områdene

Det er dyrkamark, veier, bygninger og anlegg innenfor noen av områdene. Hvordan avgrensning konkret blir i forhold til disse vil bli en del av en eventuell verneprosess. Det legges til grunn som et utgangspunkt at alle eksisterende dyrkamark, veier, bygninger og anlegg skal kunne brukes og vedlikeholdes også om prosessen ender opp med at de blir med innenfor et framtidig verneområde.

Innspill underveis i arbeidet

Det er gjort en henvendelse til Klima- og miljøvernaveidelingens kontaktpersoner i kommunene om supplerende vern med mulighet for å komme med innspill. Dette fanget ikke opp alle kommuner. To kommuner, Steinkjer og Meråker, har svart at de ikke ser behov for supplerende vern i sine kommuner. Lierne kommune ønsker utvidelse av Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark, noe som er tatt inn. Orkdal kommune støtter vern av lokaliteten Orkdal (Gjølmesørene). Fylkesmannen har invitert Naturvernforbundet, NOF og FNF til å komme med innspill i prosessen og Naturvernforbundet og NOF har kommet med innspill til aktuelle områder. Ellers har det vært noen tilbakemeldinger og kontakt mot noen kommuner i prosessen.

Alle kommuner som er representert i et nasjonalpark- og/eller verneområdestyre er tilskrevet, og eventuelle tilbakemeldinger skulle sendes Fylkesmannen innen 25. januar 2019. Fire kommuner, Røyrvik, Stjørdal, Steinkjer og Meråker, har svart at de ikke ser behov for supplerende vern i sine kommuner. Lierne kommune ønsker utvidelse av Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark, noe som er tatt inn. Nasjonalpark- og verneområdestyrene er orientert om arbeidet, og vi har fått innspill fra Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne nasjonalparkstyre. Fylkesmannen har vurdert forslaget fra nasjonalparkstyret, og foreslår at Gaundalsmyra naturreservat, Storfloa naturreservat og Arvasslia naturreservat innlemmes i Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark, mens de fire andre naturreservatene (Berglimyra og Klumplifjellet, Holden, Merkesfloen, Guslia) forblir selvstendige naturreservater.

NTNU Vitenskapsmuseet har bistått i arbeidet, særlig innenfor naturtyper i våtmark. Landbruksavdelingen hos Fylkesmannen er orientert om arbeidet med supplerende vern, og er gitt anledning til å gi innspill og synspunkter.

Hav og kyst

G05 Strandeng og strandberg

Strandeng og strandberg er mangelfullt vernet i Trøndelag, selv om en god del inngår i verneplan for våtmark. Det foreslås mulig vern av i alt 10 områder, hvor bare ett er utvidelse av eksisterende verneområde (Hovsfjæra fuglefredningsområde i Ørland kommune).

G07 brakkvannsdelta

Ett område i Namdalseid kommune foreslås som kandidat for vern, samt at naturtypen også inngår i området Fjærbotn, med verdi B.

G09 Rikt strandberg

Rikt strandberg er også en naturtype som er dårlig representert i eksisterende verneområder i Trøndelag. Det foreslås mulig vern av i alt syv områder, hvorav to er utvidelser av eksisterende verneområder. Dette er områder som ofte er presset av ulike typer utbygginger i strandsonen, slik at det er viktig å få vernet noen av de beste vi har igjen.

I08 Bløtbunnsområder i Strandsonen

Her er det allerede vernet et godt utvalg i Trøndelag. Noen lokaliteter eller deler av noen lokaliteter kan tas med ved utvidelser av eksisterende verneområder. Det er også flere lokaliteter innenfor det foreslåtte marine verneområdet i Ørland/Bjugn, og forslaget som foreligger for Børgin og disse vil jo få et tilfredsstillende vern om disse to områdene blir vernet som foreslått.

Nye verneområder som er aktuelle: 10

Utvidelser av eksisterende verneområder: 14

Elver og innsjøer

I alt 47 områder foreslås som kandidater for vern innenfor naturtyper knyttet til elver og innsjøer.

E01-deltaområde: 3 områder

E02-mudderbank: 4 områder

E03-kroksjøer, flomdammer og meanderende elveparti: 5 områder

E04-stor elveør: 7 områder

E05-fossesprøytzone: 0

E06-viktige bekkedrag: 2 områder

E07-kalksjø: 3 områder.

E08: Rik kulturlandskapssjø: 7 områder

E09-dam: 6 områder

E10-naturlig fisketomme innsjøer og tjern: 9 områder

E12-evjer, bukter og viker: 1 område

Innenfor E09 og E10 er det mange lokaliteter for stor salamander. I Malvik kommune foreslås 5 nærliggende dammer og fisketomme vann vernet, som forhåpentligvis kan

fungere som et økologisk nettverk. Slike lokaliteter har også kvaliteter knyttet til vannplanter og vanninsekter. I Rindal kommune foreslås et område med mange dammer for både storsalamander og liten salamander vernet som biotopvernområde, idet det ikke er registrert verdifulle naturtyper innenfor området.

Varig verna vassdrag

Det er en del av oppdraget knyttet til supplerende vern å vurdere økt vern langs varig verna vassdrag, fortrinnsvis langs vannstrengen og områder i nær tilknytning til denne. Vi kommer med følgende forslag:

Jørstadelva: Elveoset og meandrerende parti ned mot dette og **i Imsa/Ståggåelva:** Tar med større parti med kroksjøer, dammer, myrer (5290 da).

Svorka: Parti langs elva (lok. 27), del av Svorksjøen, meandrerende parti langs Skolda (lok. 162).

Gaula: Foreslår mulig vern av 4 delområder langs Gaula, fra litt oppstrøms Støren til Gaulosen.

Område 33 fra Ler til Melhus har viktige leveområder for den prioriterte artene elvesandjeger og den sterkt trua arten stor elvebreddedderkopp. Gaula er eneste levestedet for elvesandjeger i Midt-Norge og er et hotspothabitat for insekter på elvebredder i Norge. Dette er den viktigste strekningen langs Gaula for elvesandjeger, stor elvebreddedderkopp og nesten hundre andre trua insekter som har åpne sand- silt og grusflater langs gaula som leveområde. De siste årene har elvesandjeger kun hatt forekomster på denne strekningen.

Elvebreddene langs Gaula står er i stor endring. Undersøkelser gjennomført av NINA på oppdrag av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag viser at mengde elveører langs Gaula er halvert fra 50-tallet og fram til i dag. Dette er kritiske for det unike insektlivet langs Gaula.

Den viktigste faktoren for at disse artene skal overleve er at deler av Gaula får meandrere og dermed danne sand- og gruasarealer og flomløp. Hensikten med å verne denne strekningen er å ta vare på en meandrerende del av Gaula slik at det unike insektlivet langs Gaula ikke forsvinner.

Våtmark

For de fleste foreslåtte myrområder er det tatt med noe kantskog, samt at mange områder også har skogsholmer/mindre skogteiger inne på myrene. Dette er ikke til å unngå, og det bør for verneprosesser knyttet til myr aksepteres at det blir med noe slik skog for å få til naturlige arronderinger av områdene og for å sikre bevaring av myrsystemet som en helhet.

Det er vernet en del myr i Trøndelag i to myrplaner og i de store verneområdene i nasjonalparkplanen. Det er også en del verdifulle myrer i områder som er vernet i verneplanene for våtmark. Dette er i hovedsak høyereliggende myrer.

Som «lavlandsmyr» regnes alle myrer under 200 moh.

A05 Rikmyr

Det foreslås her mulig vern av 29 rikmyrer, hvorav 13 er utvidelser av eksisterende verneområder. Kun 6 av disse er lavlandsmyrer (under 200 moh.), disse har stor verneverdi.

A07 Intakt lavlandsmyr

Myr i lavlandet er en presset naturtype som har gått sterkt tilbake og er å regne som en nær truet naturtype. Her foreslås mulig vern av 10 områder, hvor to er utvidelser av eksisterende verneområder. 9 av områdene er under 200 moh. Tre av områdene har sentrisk høgmyr (VU-sårbar).

A08 Kystmyr

To områder foreslås som kandidater til vern, hvorav en er utvidelse av et eksisterende verneområde (Momyra naturreservat i Åfjord kommune).

Kulturlandskap

Generelt har vi ikke foreslått ulig mvern av kulturlandskapslokaliteter innenfor nasjonalt utvalgte kulturlandskap (UKL), idet det er egne virkemidler for å ivareta vernekvalitetene innenfor disse områdene. Flere av UKL i Trøndelag ligger delvis innenfor verneområder (Budalen, Skeisneset, Sliper-Detli, Været). Det er to unntak: For det første Skeisneset, hvor de kulturbetinga naturtypene ligger i en mosaikk med andre naturtyper med A-kvalitet, og der foreslås det vern på deler av UKL-området, og endring av verneform fra fuglefredningsområde til naturreservat. For det andre Frosta, hvor det er med to lokaliteter med strandberg og deler av et tredje innenfor UKL-området.

D02 Slåtte- og beitemyr

Det er 64 lokaliteter i Trøndelag med verdi A og areal over 50 dekar. Ved siling/vurdering kan følgende antall være aktuelle for vern:

Nye verneområder som er aktuelle (nærstående lokaliteter slått sammen): 8

Utvidelse av eksisterende verneområder (nærstående lokaliteter slått sammen): 1

Ved vern av slåtte- og beitemyr må man være bevisst på at områdene bør ha skjøtsel for å bevare verneverdiene. Det er antakelig mest relevant å utvide eksisterende verneområder, for å få dekket opp kvalitetene omkring disse mest mulig.

D04 Naturbeitemark

Det er ca. 200 lokaliteter i Trøndelag med A-verdi og areal over 50 dekar. Ved en nærmere vurdering og siling kan ca. 85 lokaliteter kvalifisere for vern. For mange lokaliteter er det slik at flere nærliggende kan slås sammen i ett verneområde, også koblet til andre typer vern, så som kystlynghei. Mange kan også kobles til eksisterende verneområder, ved utvidelser.

Det må også vurderes om vern er rette strategi for å ivareta verneverdiene, jf. at de er skjøtelsbetinget ved at det i første rekke må skje beiting. Det kan godt være at virkemidler innenfor landbruket er best til å ivareta disse kvaliteter.

Nye verneområder som er aktuelle (nærstående lokaliteter slått sammen): 4

Utvidelser av eksisterende verneområder, antall verneområder (flere lokaliteter i noen områder) : 4

D05 hagemark

Her foreslås det mulig utvidelse av ett eksisterende naturreservat (Sandsøra naturreservat)

D06 beiteskog

Her foreslås mulig vern av fem områder, hvorav tre er utvidelser av eksisterende verneområder.

D07 kystlynghei

I Trøndelag har vi 29 områder med kystlynghei på over 200 dekar med A-verdi. Vi foreslår vern på i alt 13 områder, hvorav to er utvidelser av eksisterende verneområder.

Leveområde for fjellrev

Det foreslås mulig biotopvernområde som leveområde for fjellrev på grensa mellom Holtålen og Tydal kommuner på 123 km². Området omfatter de viktigste hilokaliteter med noe randområde. Fjellrev er rødlistet som kritisk truet. Menneskelige påvirkninger i dens habitat har negativ effekt. Det aktuelle området vurderes som et «stepping stone» område for fjellrev mellom de norsk-svenske fjellområder lenger nord og Dovrefjellmassivet. Fjellrev er prioritert art, men forskriften ivaretar ikke et nødvendig leveområde, men hindrer kun ødeleggelse av fjellrevhi. Området ligger innenfor det største urørte naturområdet utenom de store verneområdene og vil også bidra til å ivareta denne statusen på deler av det urørte naturområdet som strekker seg fra Rensfjellet i Klæbu og østover til dette området i Kjølifjellet.

Important Bird and Biodiversity Areas (IBA)

Norsk Ornitologisk forening (NOF) har har i brev av 07.11.2018 til aktuelle fylkesmenn gitt innspill om vern av viktige fugleområder. Dette er områder av internasjonal betydning for fugl. For Trøndelag gjelder dette følgende områder:

1. Søndre Snåsavatn og Lømsen, 21,1 km² uvernet areal.
2. Indre Trondheimsfjord, 22,8 km² uvernet areal
3. Stjørdalsfjorden. 49,8 km² uvernet areal
4. Ørlandet, 56,7 km² uvernet areal
5. Neadeltaet i Selbu, 10,0 km² uvernet areal

Fylkesmannens kommentarer

1. Det foreslås mulig vern av Lømsen, inkl. myr sør for sjøen, samt også Vesterdyen på østsida av Snåsavatnet. Klingsundet naturreservat ivaretar allerede viktige fugleinteresser sør i Snåsavatnet
2. Indre Trondheimsfjord: Det foreslås mulige utvidelser og nye verneområder i mange bløtbunnsområder og andre lokaliteter langs sjøen, som samlet gir et betydelig økt vern av IBA-områder i Indre Trondheimsfjord. Skal vi ta med mer areal ut i sjøen, vil vi komme i

konflikt med marint vern, som ikke inngår som en del av oppdraget knyttet til supplerende vern.

3. Stjørdalsfjorden: Samme kommentar som for Indre Trondheimsfjord.

4. Mye av IBA-området Ørlandet som i dag ikke er vernet ligger i foreslått marint verneområde. I tillegg foreslås 5 mulige mindre utvidelser av Grandefjæra NR og en utvidelse av Hovsfjæra FU.

5. Neadeltaet: Her foreslås mulig utvidelse av Fitjan FU (område 56), samt nye områder ved utløpet av Nea (område 57) og Garbergelva (ikke IBU), for å fange opp stor naturtypene elveør og mudderbank. Dette vil ha betydning for fugl. Det foreslås ikke vern oppover langs Nea.

Nasjonalparker og store landskapsvernområder

Sylan

Det foreslås at Sylan landskapsvernområde, Sankkjølen naturreservat og Rangeldalen naturreservat kan omgjøres til en nasjonalpark innenfor de eksisterende grensene. Grunnen til at Sylan ikke ble nasjonalpark var at den gamle naturvernloven ikke hjemlet opprettelse av nasjonalpark i et rent privateid område.

Trollheimen

Det foreslås videre at Trollheimen landskapsvernområde kan omgjøres til nasjonalpark, eventuelt en kombinasjon av nasjonalpark og landskapsvern etter modell av områdene i Forollhogna, det vil si landskapsvern i seterdaler. Det kan være aktuelt med mindre utvidelser i Trollheimen, dette får en eventuell verneprosess avklare. Vi foreslår tre mulige utvidelser i Oppdal kommune, en jaktfalklokalitet, et område med rik fjellvegetasjon samt med naturbeitemark og beiteskog i Gjevilvassdalen og en utvidelse i fjellrekka Okla-Storhornet for å favne om rik fjellvegetasjon og rovfugl-lokaliteter. Det foreslås også en mindre utvidelse i Rindal kommune for å ivareta rovfugl-lokaliteter.

Femundsmarka

Det foreslås en mulig utvidelse av Femundsmarka nasjonalpark nordover i Viglfjella, på Statskogs eiendom.

Dovrefjell-Sunndalsfjella, Knutshø, Drivdalen

Det foreslås at Knutshø landskapsvernområde kan utvides ned i Vinstradalen, evt. at det opprettes et eget landskapsvernområde der som skreddersys i forhold til ivaretagelse av kulturlandskapskvaliteter.

Det foreslås at landskapsvernområdene i Drivdalen kan utvides nordover for å verne lokaliteter med naturbeitemark. Forskriften for landskapsvernområdene kan samtidig oppdateres, den er gammel.

En lokalitet med naturbeitemark ved Unndalsætran foreslås innlemmet i Knutshø landskapsvernområde.

Blåfjella-Skjækerfjella

Etter forslag fra Lierne kommune har vi tatt inn en utvidelse av Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark nordover, slik at den i Lierne kommune henger sammen med Sanddøldalen naturreservat.

Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde

Flere lokaliteter med svartkurle (EN-svært truet) sør for Torsvollen foreslås innlemmet i landskapsvernområdet.

Geologi

I tre områder, to grotter i Verdal kommune og en forekomst med putelava i Klæbu kommune, foreslås mulig vern av lokaliteter med geologiske kvaliteter.

31.01.2019

Jan Erik Andersen

Seniorrådgiver

Fylkesmannen i Trøndelag